

ENTREVISTA A Raúl Ruiz

P6-7

Professor de llengua de signes catalana

Per Rosa M. Bravo

**“La llengua de signes catalana
està minoritzada a Catalunya”**

“La llengua de signes s’hauria d’estudiar a totes les escoles”

■ “El 2010 la llengua de signes catalana es va reconèixer a través d’una llei però això és teòric, falta portar-ho a la pràctica”

Rosa M. Bravo

Barcelona

Raül Ruiz, estudiant de bioquímica i professor de llengua de signes catalana, ha coordinat a la **Universitat de Barcelona** un vocabulari de termes científics en aquesta llengua. Ha treballat amb un equip de professors, intèrprets i lingüistes especialitzats en llengua de signes catalana per desenvolupar una terminologia científica pionera que es vol estendre a altres àmbits. La recopilació està publicada al portal UBTerm. A Catalunya la parlen uns 30.000 persones, amb nivells diferents.

Com va sorgir aquesta idea?

Va començar fa quatre anys perquè jo tenia una frustració: creem un vocabulari quan no sabem si els alumnes sords l’estan utilitzant i quan acabem els estudis aquest vocabulari es llença a les escombraries, no s’aprofita. Vaig pensar que valia la pena fer difusió per si en un futur jo necessito aquest vocabulari, per exemple, i m’he oblidat de com era un signe que vaig crear fa temps. Per conservar-lo, donar solidesa a la llengua de signes catalana i ajudar futurs alumnes. I vaig contactar amb una professora d’enginyeria genètica que coneixia la persona encarregada del vicerectorat de Docència. A través d’ella vaig començar a fer feina conjunta amb els Serveis Lingüístics per crear aquest projecte, també llegint articles, recerca que s’havia fet... Vam estar analitzant tot això durant un temps a través d’un equip d’experts, de professors de llengua de signes, lingüistes, i vam començar a treballar. Fins ara, que hem aconseguit aquesta primera passa, però no parem, això segueix.

Agafen un terme científic i el creen de nou en llengua de signes catalana, o recullen quelcom que ja existia però que no estava sistematitzat?

El procés depèn de si hi ha un signe per a aquell concepte o no, perquè llavors se segueixen metodologies diferents. Si ja hi ha un signe per a un concepte, el

trobem gràcies a diccionaris i a persones usuàries que formen part d’aquell àmbit de coneixement i tenen un signe per a aquell terme. I això ho posem en comú a través d’aquest recull de dades. Si no hi ha cap signe per a aquell concepte, aleshores s’ha de crear de nou respectant la fonologia i la lingüística pròpia de la llengua de signes a través d’experts en lingüística, i consultant els professors de les assignatures de l’àmbit per determinar si aquest signe seria l’idoni o no, perquè són ells els coneixedors de la matèria. El procés fins que arribem a crear aquest signe és delicat, feixuc i lent, no és fàcil. Hem comès també errors fent aquesta primera part, i s’han d’afinar per poder seguir publicant.

La llengua de signes pot ser útil per a les persones no sordes en disciplines en què s’utilitza l’espai

Quants termes han pogut recopilar amb aquest procés?

Cinquanta-nou de l’àmbit de les matemàtiques. És la primera prova. Volia veure com funcionava aquest procés en matemàtiques. Hi ha hagut alguns errors dels quals hem après, però crec que ha sigut un èxit. I ara ho seguirem ampliant.

Em pot posar algun exemple d’aquests termes?

Per exemple, asymptota horitzontal. Abans, amb la interpretació, jo a classe havia pactat un altre signe, que no és el que ha acabat sent. Però, a través de consultes amb experts i amb lingüistes, vam veure que aquest signe que jo havia pactat era per a una situació molt concreta. I asymptota horitzontal es podia fer de moltes maneres i això potser generava confusió a l’alumnat. Tot consultant amb el professor

de matemàtiques vam veure que aquest concepte calia generalitzar-lo més. Vam descartar el signe que jo havia pactat anteriorment i, amb els experts, en vam crear un altre que fos adequat amb els paràmetres propis de la llengua. No és un signe inventat, respecta les regles pròpies de la llengua de signes.

Llavors és una feina de normalització lingüística la que estan fent, oi?

Exacte. I durant aquest procés hem anat creant una normativa pròpia que ha de complir els paràmetres de la llengua de signes. No és inventada.

Hi ha altres àmbits en què també cal dur a terme aquesta fei-

La llengua de signes i la llengua oral tenen cadascuna la seva cultura i tradició, i gramàtiques pròpies

na de normalització?

No saltres continuarem creant tots aquests termes en altres assignatures i àmbits. A mi m’agradaria que s’incorporessin més persones a l’equip, i el següent àmbit que tractarem és el de biologia. Ja aquest any comencem a treballar i m’agradaria que l’equip fos més ampli perquè hi hagués més perspectives diferents.

Són les ciències les disciplines en què més necessari és?

En altres àmbits també, en tots. Jo fins ara m’he centrat en l’àmbit científic i quan vam fer difusió d’aquesta primera publicació de matemàtiques a l’UB-Term una professora de ciències polítiques em va dir que li interessava moltíssim aquesta terminologia en l’àmbit polític perquè la llengua de signes la veu com un dret. Per tant, he vist que també interessa en al-

tres àmbits, com el judicial i les enginyeries. Si hi ha persones que tenen coneixements de l’àmbit i que són usuàries de la llengua de signes, és fantàstic perquè hi ha aquesta finestra oberta. Però si hi ha persones que no tenen coneixements de llengua de signes és potser una mica delicat. Prefereixo persones que tinguin un coneixement de llengua de signes i de l’àmbit, la implicació és més directa i més àgil.

L’avantatge per als alumnes sords és evident. Els alumnes no sords també se’n poden beneficiar, d’aquestes recopilacions de terminologia?

Sí. Moltes persones pensen que la llengua de signes està vinculada a la sordesa, és un avantatge per a elles perquè es comuniquen amb aquesta llengua. Però les persones que no són sordes també la poden aprendre i utilitzar. Per exemple, en l’assignatura de matemàtiques es parla molt d’eixos, X, Y, Z en el pla tridimensional. I la llengua de signes utilitza molt l’espai, és bàsic. Per tant, això és un avantatge molt clar per a una persona que no sigui sorda i que usi la llengua de signes i per als professors, perquè aquesta és millor per ensenyar l’espai que no pas la llengua oral. I això no només passa en les matemàtiques, sinó també en els àmbits científic, de laboratori, d’edificació o de disseny d’interiors, on s’utilitza l’espai, mesures..., jo crec que pot ser útil en moltes disciplines.

Parlem ara de la llengua de signes catalanes. Quan va néixer?

No hi ha un any exacte de creació, no se sap, però sí que se sap que la llengua de signes va patir una època de censura al voltant del 1800. La llengua de signes es va prohibir en l’àmbit educatiu perquè es pensava que afectava el desenvolupament de les llengües orals, però els nens sords es comunicaven naturalment amb llengua de signes. I algunes persones veien que la llengua de signes tenia molts avantatges i molts beneficis per a la comunicació i van començar a recollir-la. Avui la societat

Ruiz, en un moment de l’entrevista ■ ORIOL DURAN

crec que està més oberta. La llengua de signes és una llengua pròpia i reconeguda.

El 1994 va haver-hi un reconeixement formal i la voluntat de promoció per part de l’administració. El 2010 es va aprovar la llei de la llengua de signes catalana, i el 2012 es va fer el desplegament. Què ha permès aquestes passes oficials?

L’any 2010 és una fita molt important perquè es va reconèixer la llengua de signes a través d’aquesta llei i s’ha de donar gràcies a tot el moviment que va lluitar per fer-ho possible. Però això és teòric, falta portar-ho a la pràctica. L’objectiu és donar accessibilitat a la comunitat sorda i la comunitat sordcega a través de la llengua de signes catalana, i això està molt bé. Però a mi m’agradaria que fos obligatori, és a dir, que als centres educatius i en àmbits com l’administratiu, el sanitari i el jurídic s’hagués d’utilitzar la llengua de signes, i això la llei no ho diu. Hauria de ser una obligatorietat perquè la llengua de signes no només és de les persones sordes o sordcegues, qualsevol persona la pot aprendre. En un laboratori, per exemple, on hi ha pantalles de seguretat o vidres, amb la llengua de signes et pots comunicar bé visualment. Hi ha un avantatge que la societat pot aprofitar. La llengua de

La llengua materna

Raúl Ruiz va néixer a Barcelona fa 27 anys, tot i que ha viscut a Badalona tota la vida. És usuari de la llengua de signes catalana des de petit, ja que és la seva llengua materna. De fet, hem fet aquesta entrevista amb l'ajut d'una intèrpret de la llengua de signes catalana, ja que és la manera en què Ruiz es comunica amb les persones que no dominen aquesta llengua. També la va aprendre al centre d'educació especial Josep Pla, on va estudiar i on la llengua de signes no era una assignatura més sinó la base de la comunicació. Ara està cursant el grau de bioquímica a la **Universitat de Barcelona**, estudis que compagina amb l'activitat com a professor de llengua de signes catalana a la Universitat Pompeu Fabra i també amb la feina en un laboratori biomèdic. Defensa també la llengua des de l'activisme i considera que s'hauria de crear una associació específica per a la llengua de signes catalana, un idioma que, confessa, du al cor. A més, és un amant del món de l'art i la imatge. Li agrada el dibuix, l'edició de vídeo i la creació de curtmetratges.

signes és un recurs més, un idioma més, amb la seva gramàtica i amb molta expressió.

Ara, en quins àmbits està present? Veiem, per exemple, intèrprets a TV3 o al Parlament. La llei de 2010 reconeix la llengua de signes catalana i inclou l'accessibilitat posant intèrprets a la televisió i altres àmbits perquè les persones usuàries de llengua de signes que tenen discapacitat auditiva puguin obtenir aquesta informació. Però això no és el 100%. Per exemple, a l'àmbit sanitari, si jo vaig al metge he de demanar un intèrpret per fer la visita presencialment. Al 061 Respon hi ha un servei d'intèrpret de llengua de signes, i això és fantàstic, però el metge, que no té coneixements de llengua de signes, de vegades diu que no cal fer la videotrucada. No, perdona, jo necessito fer aquesta videotrucada. La llengua de signes està reconeguda, sí, però la discapacitat auditiva és molt desconeguda encara.

Hi ha prou intèrprets de llengua de signes o en falten? Falten moltíssims intèrprets i recursos. En el meu cas, si no hi ha intèrpret, la comunicació és impossible per a mi amb una persona que no sap llengua de signes catalana. També és important la perspectiva, si es veu

des de la perspectiva de la discapacitat o des de la perspectiva lingüística, i per a mi és important veure la llengua de signes catalana des de la perspectiva lingüística, perquè si es veu així la discapacitat desapareix.

Parlem, doncs, de la perspectiva lingüística. Com s'articula? És una traducció de la llengua oral o és un sistema propi? La llengua de signes catalana i la llengua catalana són diferents. No es pot fer l'equivalència d'una paraula, un signe. De vegades hi ha una paraula en llengua oral que no té l'equivalent en llengua de signes, o al revés. Cada llengua té la seva cultura i tradició, i també gramàtiques pròpies. Els intèrprets intenten construir un pont entre aquestes dues llengües. Moltes persones pensen que la llengua de signes catalana és un equivalent de la llengua catalana però en signes, i no és així.

La llengua de signes catalana té la mateixa riquesa comunicativa, o hi ha camps on potser falta terminologia? La llengua de signes té la seva pròpia gramàtica. Utilitza molt l'espai, les configuracions manuals, l'orientació, el moviment de la mà, del cos... La llengua oral s'articula de manera diferent. I, pel que fa a la terminologia i la creació d'aquesta termi-

nologia en àmbits on hi ha mancances, hem de dir que el naixement de la llengua de signes és recent comparat amb la llengua oral. Construir tota una llengua i una terminologia fent-la convergir amb la societat que va evolucionant, amb els àmbits de coneixement que també van avançant, és un repte, però les persones sordes formem part d'aquesta societat i d'aquests àmbits de coneixement. El que passa és que encara no hi arriben prou persones, en aquests àmbits de coneixement. Abans, les persones sordes no anaven a la universitat o tenien més barreres d'accés. Però la llengua de signes catalana, ara que està reconeguda i té la seva pròpia gramàtica i estructura, es pot utilitzar també dins de l'àmbit científic, per exemple, i crear aquesta terminologia no només per a les persones sordes sinó per a qualsevol persona que la vulgui aprendre. La llengua de

signes catalana s'ha de mantenir i cuidar, i per això vam decidir engagar aquest projecte de terminologia a la **UB**. No és fàcil i ha sigut dur, perquè la de signes és una llengua minoritzada dins de la societat.

Està minoritzada respecte del català, que també és una llengua minoritzada? Sí, i pitjor, és una llengua encara més minoritzada. Per exemple, tu no coneixes la llengua de signes catalana. Per a mi és fort que una persona que visqui a Catalunya no conegui aquesta llengua. La llengua de signes catalana és una llengua pròpia, totalment vàlida per crear terminologia en àmbits del coneixement especialitzats i s'ha de crear d'una manera oficial garantint que es pot fer servir en aquests àmbits.

El Pacte Nacional per la Llengua del 2025 no la va incloure, oi? Quan s'estava negociant el Pacte Nacional per la Llengua sí que hi era, la llengua de signes catalana, amb un objectiu de finançament, de difusió, de promoció, de cursos de formació, igual que amb la llengua catalana. Però quan va estar més a prop de l'aprovació la van treure d'aquest pacte. Simplement hi ha un paràgraf que diu que sí que se li dona suport, i jo em pregunto per què s'ha tret.

És fort que una persona que visqui a Catalunya no conegui aquesta llengua. Està minoritzada

No se'n va donar cap explicació?

No ho sé del cert. El que sí que sé és que hi ha moltes entitats amb ideologies diferents respecte del suport de la llengua de signes i la Generalitat havia de decidir si donava suport a la llengua de signes. Hi ha entitats que volien que la llengua de signes catalana s'incloués en aquest pacte i d'altres que no. Jo prefereixo no parlar més d'aquest tema perquè forma part de la política, però per a mi la llengua de signes catalana és molt important.

Com conviuen la llengua de signes catalana i l'espanyola?

Les dues llengües són reconegudes i no oficials. A Catalunya s'utilitza la llengua de signes catalana, que depèn d'on visquis té les seves varietats dialectals. No és que no es faci servir la llengua de signes espanyola, la sabem i la podem fer servir quan tenim contacte amb persones de fora de Catalunya, però la llengua de signes catalana jo no l'he après a cap centre, jo l'he après a casa. El català i el castellà orals potser s'ensenyen més formalment. Amb la llengua de signes això no passa i per mi és greu, perquè hauria de ser una assignatura obligatòria, reglada, i estudiar la seva sintaxi, gramàtica i ordre a totes les escoles. ■